

Tadeusz Pawluk

Bierzmowanie w świetle postanowień Soboru Watykańskiego II i posoborowego prawa kanonicznego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 20/1-2, 177-193

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TADEUSZ PAWLUK

**BIERZMOWANIE W ŚWIETLE POSTANOWIEŃ SOBORU
WATYKAŃSKIEGO II I POSOBOROWEGO PRAWA KANONICZNEGO**

Treść: Wstęp. — I. Bierzmowanie w postanowieniach Soboru Watykańskiego II. — II. Konstytucja Apostolska *Divinae consortium naturae*. — III. Nowe *Obrzędy bierzmowania*. — Zakończenie. — *Argumentum*.

Wstęp

Sakrament bierzmowania, aczkolwiek nie jest bezwzględnie konieczny do zbawienia *necessitate medii*, od początku cieszył się w Kościele szczególnym poważaniem. Widziano w nim nadprzyrodzony środek udoskonalenia człowieka ochrzczonego. Rozumiano, że nadprzyrodzone odrodzenie człowieka spowodowane łaską chrztu powinno być utwierdzone, odrodzony zaś człowiek, otrzymawszy za pośrednictwem Kościoła dar wiary, powinien umocnić się do jej wyznawania, skutecznego wprowadzenia w życie i mężnego świadectwa o niej. Wierni „przez sakrament bierzmowania — jak poucza Sobór Watykański II — jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymują szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusowi, do szerzenia wiary słowem i uczynkiem oraz do bronienia jej”¹. Ze względu na te wielorakie korzyści duchowe prowadzący kościelni często upominali wiernych, aby zadbali o przyjęcie w porę tego sakramentu (zob. kan. 787).

W Kościołach wschodnich od najdawniejszych czasów utarła się praktyka łączenia bierzmowania z chrztem, aby uwydatnić związek tego sakramentu z całym wtajemniczeniem chrześcijańskim. Sakrament bierzmowania był jakby uzupełnieniem sakramentu chrztu. Udzielali go nie tylko biskupi, ale i kapłani. Tę praktykę potwierdził Sobór Watykański II w swym Dekrecie *Orientalium Ecclesiarum* o katolickich Kościołach wschodnich (n. 13—14). W Kościele natomiast łacińskim podobna praktyka trwała niedługo. Z chwilą pełniejszego włączenia się kapłanów do duszpasterskiej akcji udzielania chrztu, początkowo spełnianej przez biskupów, bierzmowanie oddzielono od chrztu, rezerwując je biskupom. Jednakże nie od razu postępowano jednolicie. W niektórych prowincjach kościelnych kapłani po udzieleniu chrztu bierzmowali, podobnie jak i kapłani wschodni. Synod w Toledo w 400 r. pozwolił kapłanom udzielać bierzmowania w przypadku nieobecności biskupa: *Statutum vero est diaconum non chrismare, sed presbyterum*,

¹ Konst. dogm. *Lumen Gentium* o Kościele, n. 11. AAS 57 (1965) 5.

absente episcopo; praesente vero, si ab ipso fuerit praeceptum (kan. 20)². Ale już papież Innocenty I w swym liście *Si instituta ecclesiastica* z dnia 19 marca 416 r., skierowanym do biskupa Decencjusza, przeciwstawił się praktyce bierzmowania przez kapłanów, jaka istniała w Umbrii, wskazując na praktykę Kościoła rzymskiego: *De consignandis vero infantibus manifestum est, non ab alio, quam ab episcopo fieri licere. Nam presbyteri licet secundi sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent*³.

List Innocentego I, często później przytaczany na uzasadnienie, że tylko biskupi powinni bierzmować, nie od razu przerwał zwyczaje odmiennie istniejące w niektórych regionach. Źródła świadczą, że Gelazy I w 494 r. wyraził dezaprobatę wobec praktyki bierzmowania przez kapłanów zachowanej na Sycylii⁴. Grzegorz I Wielki w 593 r. zwalczał podobną praktykę istniejącą na Sardynii⁵, dowiedziawszy się jednak o zgorzeniu niektórych z tego powodu w roku następnym pozwolił kapłanom *in frontibus chrismate tangere* w przypadku nieobecności biskupa⁶.

Począwszy od VII wieku rzymska praktyka rezerwowania bierzmowania samym biskupom zaczęła rozszerzać się na inne prowincje kościelne, choć nie przychodziło to łatwo. Synod w Sewilli w 619 r. uznał za niegodziwe udzielanie sakramentu bierzmowania przez kapłanów⁷, jednakże *Liber Ordinum* Kościoła hiszpańskiego obowiązujący do czasu wprowadzenia do Hiszpanii przez Grzegorza VII liturgii rzymskiej, przewidywał bierzmowanie przez kapłana. Na przestrzeni VIII—XII wieku zwyczaj bierzmowania wyłącznie przez biskupów przyjął się powszechnie. Pełnemu jego wejściu w życie pomogły zbiory powszechnego prawa kanonicznego, np. *Dekret* Burcharda z Wormacji⁸, *Panormia* Iwona z Chartres⁹, *Dekret* Gracjana¹⁰.

Początkowo chodziło tylko o rozdzielenie bierzmowania od chrztu i o podkreślenie, że są to dwa różne sakramenty; zdarzało się bowiem na Wschodzie, że nie uważano za ważny chrzest, jeżeli nie został on dopełniony przez bierzmowanie¹¹. Dlatego nie określano wieku potrzebnego do przyjęcia bierzmowania; bierzmowano dzieci po chrzcie przy pierwszej okazji. Ale już pod koniec XIII wieku zaczęto na Za-

² Mansi 3, 1002.

³ PL 20, 554—555; *Breviarium fidei. Kodeks doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, oprac. J. M. Szymusiak i S. Głowa, Poznań 1964, s. 457, n. 261.

⁴ Epist. 9 ad Episcopum Lucaniae, cap. 4. PL 59, 50.

⁵ Epist. 9 ad Ianuarium Episcopum. PL 77, 677.

⁶ Epist. 26 ad Ianuarium Episcopum. PL 77, 696.

⁷ Concilium Hispalense II, can. 7. Mansi 10, 559.

⁸ PL 140, 739—740.

⁹ C. 113—120. PL 161, 1069—1071.

¹⁰ C. 4. D. LXVIII.

¹¹ I. Grabowski, *Bierzmowanie w ustawodawstwie kościelnym*, Aten. Kapł. 50 (1949) 35.

chodzie wprowadzać zwyczaj bierzmowania dzieci po dojściu do rozeznania umysłowego¹². Od XVI wieku coraz częstsze były zakazy udzielania bierzmowania dzieciom, które nie osiągnęły wieku rozeznania.

Sobór Trydencki na sesji VII w 1547 r. (kan. 1—3 *de ref.*) oficjalnie stwierdził, że bierzmowanie jest sakramentem prawdziwym i we właściwym znaczeniu i że zwyczajnym szafarzem tego sakramentu jest tylko biskup, a nie zwykły kapłan. Po Soborze zaczęto więc używać wyrażenia „szafarz nadzwyczajny” (*minister extraordinarius*) na określenie szafarza bierzmowania, który nie jest biskupem. Orzeczenie Soboru początkowo wpłynęło na ograniczenie praktyki upoważniania kapłanów do udzielania bierzmowania. Jednakże od połowy XVIII wieku, pod wpływem rosnących potrzeb duszpasterskich, Stolica Apostolska zmuszona była coraz częściej udzielać tego rodzaju upoważnień.

W związku z praktyką udzielania upoważnień do bierzmowania zwykłym kapłanom zarówno kanoniści jak i teologowie zastanawiali się, jaki charakter posiada władza bierzmowania udzielona przez papieża tymże kapłanom — czy jest to *potestas ordinis* czy *iusisdictionis*? Rozważania zmierzały na ogół do wykazania, że władza, na mocy której papież upoważnia kapłanów do bierzmowania, jest władzą jurysdykcyjną, władza zaś, na mocy której biskupi i kapłani bierzmują, to władza święceń. Władza święceń kapłanów nie jest pełna, dlatego musi być uzupełniona zewnętrzną delegacją papieską, natomiast władza święceń biskupów jest pełna, stąd sama z siebie wystarcza do udzielania wszystkich sakramentów, które nie wymagają jurysdykcji. Biskupi władzę bierzmowania uzyskują *in consecratione*, kapłani zaś *per commissionem*; biskupi bierzmują *sua auctoritate*, kapłani zaś *ex commissione*¹³.

¹² Concilium Coloniense, 1280, cap. 5: „Moneant presbyteri parentes baptizatorum nondum confirmatorum, ut eos ad episcopum, qui solus potest confirmare, ducant septennes vel maioris aetatis”. Mansi 24, 349.

¹³ Zagadnienie nadzwyczajnego szafarza bierzmowania w aspekcie historycznym ukazał J. Kowalczyk w rozprawie doktorskiej: *De extraordinario confirmationis ministro. Comparatio disciplinae Ecclesiae Latinae et Ecclesiarum Orientalium*, Romae 1968 (Pont. Univ. Greg., maszynopsis); zob. też m. in.: P. Ruch, *Confirmation dans la sainte Écriture*. W: *Dictionnaire de Théologie Catholique* (= DThC), t. III, Paris 1923, kol. 975—1026; G. Bareille, *Confirmation d'après les Pères grecs et latins*. W: DThC III, 1026—1058; P. Bernard, *Confirmation du VIII-e au XII-e siècle*. W: DThC III, 1058—1070; E. Mangenot, *Confirmation d'après le Concile de Trente*. W: DThC III, 1088—1093; B. Lewandowski, *Evolutio ritus liturgiae confirmationis in Ecclesia Mediolanensi*, Ephem. Liturg. 85 (1971) 29—47; tenże, *Evolutio ritus liturgiae confirmationis in Ecclesia Hispanica*, Ephem. Liturg. 85 (1971) 97—120; R. A. Mostaza, *El problema del ministro extraordinario de la confirmacion*, Salamanca 1952; L. Ligier, *La confirmation. Sens et conjoncture oecuménique hier et aujourd' hui*, Paris 1973.

W Kodeksie Prawa Kanonicznego ustanowiono nową i ważną zasadę, że szafarzem nadzwyczajnym sakramentu bierzmowania jest kapłan upoważniony na mocy bądź prawa powszechnego bądź szczególnego indultu Stolicy Apostolskiej (kan. 782 § 2). Zasada ta, po raz pierwszy wyrażona w formie dyspozycji ogólnej, została zamieszczona w Kodeksie pod wpływem zarówno praktyki istniejącej w Kościołach wschodnich jak i doktryny głoszonej przez teologów i kanonistów. Normy postępowania dotyczące nadzwyczajnego szafarza bierzmowania zostały określone w Instrukcji *Sacramenti Confirmationis* Kongregacji Sakramentów z dnia 20 maja 1934 r.¹⁴ Kongregacja zajęła tu stanowisko tradycyjne, niedwuznacznie sugerując ścisłą interpretację uprawnień nadzwyczajnego szafarza bierzmowania.

Mając na uwadze z jednej strony potrzeby duchowe wiernych, z drugiej zaś ograniczoną liczbę szafarzy bierzmowania, Kongregacja Sakramentów wydała Dekret *Spiritus Sancti munera* datowany 14 września 1946 r.¹⁵, w którym nieco odstąpiła od norm tradycyjnych w zakresie nadzwyczajnego szafarstwa bierzmowania. Na mocy tego Dekretu kapłani wyposażeni w pełną terytorialną władzę proboszczowską mogli udzielać sakramentu bierzmowania wiernym znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci. Dekret ten złagodził dyscyplinę dotyczącą udzielania sakramentu bierzmowania przez kapłanów, jednakże nie zadośćuczynił liczny postulatom duszpasterskim. Zastrzeżenia: *per se ipsi, personaliter, fidelibus tantummodo in proprio territorio degentibus... dummodo hi fideles ex gravi morbo in vero mortis periculo sint constituti*, uniemożliwiały w praktyce poszerzenie grona nadzwyczajnych szafarzy bierzmowania. Kongregacja Rozkrzewienia Wiary umożliwiła korzystanie z podobnej władzy kapłanom sprawującym duszpasterstwo na terenach misyjnych¹⁶. Władzę bierzmowania uzyskali też misjonarze emigrantów¹⁷ i kapelani okrętowi¹⁸. Ponadto Stolica Apostolska wydała w tej sprawie wiele indultów partykularnych¹⁹.

Z punktu widzenia potrzeb duszpasterskich nie rozwiązywało to w sposób kompleksowy kwestii związanych z udzielaniem sakramentu bierzmowania. Postulaty duszpasterskie w tym zakresie wysuwano nadal. Nic więc dziwnego, że zagadnienie dyscypliny sakramentu bierzmowania postanowiono wnieść pod obrady Soboru Watykańskiego II. Jak do niego ustosunkowano się na Soborze i w jakim zakresie uregulowano je w posoborowym prawie kanonicznym — o tym będzie mowa niżej.

¹⁴ AAS 27 (1935) 12—21.

¹⁵ AAS 38 (1946) 349—351.

¹⁶ AAS 40 (1948) 41.

¹⁷ AAS 45 (1953) 758.

¹⁸ AAS 46 (1954) 416.

¹⁹ Zob. U. N a v a r r e t e, *De ministris extraordinariis confirmationis in America Latina et Insulis Philippinis*, *Periodica de re morali, canonica, liturgica* 49 (1960) 143—190, 245—250.

I. Bierzmowanie w postanowieniach Soboru Watykańskiego II

1. Postulaty przedsoborowe

W odpowiedzi na pismo Komisji Przedprzygotowawczej Soboru Watykańskiego II z dnia 18 czerwca 1959 r., skierowane do przyszłych Ojców Soboru, wpłynęło wiele postulatów i propozycji dotyczących także szafarstwa sakramentu bierzmowania. W wielu wnioskach postulowano uproszczenie bądź zmianę dotychczasowych przepisów w tym zakresie. Domagano się między innymi, aby jaśniej i z większą korzyścią dla wiernych oficjalnie zinterpretować skomplikowane normy Dekretu *Spiritus Sancti munera* z 1946 r. Proponowano, aby biskupi władzę bierzmowania mogli delegować innym, zwłaszcza w przypadkach konieczności; aby w niebezpieczeństwie śmierci mogli bierzmować nie tylko proboszczowie, ale i inni kapłani prawnie udzielający sakramentów. Niektórzy postulowali, aby kapłani nie posiadający sakry biskupiej mogli bierzmować także poza niebezpieczeństwem śmierci; wskazywano na wikariuszy generalnych, proboszczów w niektórych przypadkach, a nawet kapłanów zastępujących proboszcza w posłudze duszpasterskiej. Byli i tacy, którzy uważali, że normy dotyczące szafarstwa sakramentu bierzmowania powinny być takie, aby każdemu wiernemu dawały możliwość przystąpienia do bierzmowania we własnej parafii, w odpowiednim czasie i bez żadnych trudności²⁰.

Komisja Przygotowawcza do Spraw Sakramentów (*Commissio de Disciplina Sacramentorum*), przestudiowawszy postulaty przedsoborowe, sporządziła schemat dekretu o sakramencie bierzmowania (*Schema Decreti de Sacramento Confirmationis*), który ostatecznie został przyjęty na sesji generalnej tejże Komisji, odbytej w dniach 24 II — 4 III 1961 r. Schemat ten, którego treść została zredagowana bardzo ostrożnie, pozostał w sferze projektów. Ustanowiona przez Jana XXIII Komisja do Koordynacji Prac Soboru (*Commissio de Coordinandis Concilii Laboribus*) schemat dekretu o sakramencie bierzmowania wyeliminowała, zalecając unormowanie kwestii związanych z tym sakramentem dopiero w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego²¹.

2. Poszerzenie grona nadzwyczajnych szafarzy bierzmowania poprzez *Motu proprio Pastorale munus*

W przededniu zakończenia drugiej sesji Soboru Watykańskiego II w auli soborowej został rozdany Ojcom nowy dokument papieski: *Motu proprio Pastorale munus*, datowane 30 listopada 1963 r.²² Ogłaszając ten dokument, zredagowany niewątpliwie pod wpływem sygnalizowa-

²⁰ Zob. J. Kowalczyk, *De extraordinario confirmationis ministro. Comparatio inter disciplinam Ecclesiae Latinae et Ecclesiarum Orientalium*, Romae 1969, s. 51—57.

²¹ Zob. tamże, s. 57—60.

²² AAS 56 (1964) 5—12.

nych przed Soborem potrzeb duszpasterskich, Papież Paweł VI udzielił biskupom diecezjalnym 40 nowych uprawnień, wszystkim zaś biskupom 8 przywilejów. Wśród uprawnień biskupich znalazła się władza delegowania pewnej kategorii kapłanów do udzielania sakramentu bierzmowania wiernym znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci.

Na podstawie Motu proprio *Pastorale munus* biskupi otrzymali prawo udzielania kapelanom jakichkolwiek zakładów leczniczych, sierocińców i więzień władzy administrowania sakramentu bierzmowania wiernym, którym grozi niebezpieczeństwo śmierci, jednakże podczas nieobecności proboszcza i przy zachowaniu przepisów zawartych w Dekrecie *Spiritus Sancti munera* Kongregacji Sakramentów z dnia 14 września 1946 r., dotyczących kapłana bierzmującego²³. W ten sposób Papież nie tylko dowartościował urząd biskupi, ale i zwrócił uwagę na duszpasterski aspekt bierzmowania. Zresztą cel duszpasterski wszystkich uprawnień udzielonych biskupom został wyraźnie podkreślony przez Papieża w przedmowie nowej ustawy: *ut pastorale munus efficacius expeditiusque reddatur*.

Dzięki Motu proprio *Pastorale munus* sprawa nadzwyczajnego szafarstwa sakramentu bierzmowania posunęła się nieco naprzód, gdyż:

1) biskupi diecezjalni uzyskali stałą władzę udzielania niektórym kapłanom zezwoleń na administrowanie sakramentu bierzmowania;

2) nie tylko kapłani posiadający proboszczowską władzę terytorialną, ale i kapelani szpitali i innych zakładów objętych duszpasterstwem specjalnym mieli odtąd możliwość bierzmowania wiernych znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci;

3) nie został podany powód niebezpieczeństwa śmierci, dlatego wymienieni kapelani mogli bierzmować w każdym przypadku, ilekroć roztropnie można było sądzić o możliwości nadejścia śmierci; podczas gdy Dekret *Spiritus Sancti munera* upoważniał kapłanów z terytorialną władzą proboszczowską do udzielania sakramentu bierzmowania tylko tym wiernym, którzy na skutek ciężkiej choroby byli w niebezpieczeństwie śmierci.

Jednakże wiele kwestii związanych z nadzwyczajnym szafarstwem bierzmowania nadal pozostało nie rozwiązanych. Np. nie wzięto pod uwagę faktu, iż sakramentów św. chorym, znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci, udzielają przeważnie wikariusze współpracownicy, a nie proboszczowie.

3. Sakrament bierzmowania w świetle postanowień Konstytucji o liturgii św.

Pojedyncze pouczenia o charakterze dogmatycznym lub duszpasterskim, dotyczące sakramentu bierzmowania, znalazły się w wielu do-

²³ Fac. 13: „Concedendi cappellanis quorumlibet valetudinariorum, brephotropeorum et carcerum facultatem qua, parochi non praesente, fidelibus in periculo mortis constitutis sacramentum Confirmationis

kumentach Soboru Watykańskiego II²⁴. Dyspozycje natomiast o charakterze normatywnym dla Kościoła łacińskiego zamieszczone zostały w Konstytucji *Sacrosanctum Concilium* o liturgii św., ogłoszonej dnia 4 grudnia 1963 r.²⁵ Czytamy w niej:

„Obrzęd bierzmowania należy rozpatrzyć i w ten sposób należy ująć, aby jasno uwydatnił się ścisły związek tego sakramentu z całym wta-
jemniczeniem chrześcijańskim. Dlatego wypada, aby przyjęcie tego sa-
kramentu było poprzedzone odnowieniem przyrzeczeń złożonych na
chrzcie.

Jeśli to dogodne, bierzmowania można udzielić podczas Mszy świę-
tej. Dla obrzędu poza Mszą należy przygotować formułę wprowadzają-
cą” (n. 71).

Powyższe postanowienia Soboru dotyczą liturgicznego aspektu za-
gadnienia. Ojcowie Soboru wyszli z założenia, że z biegiem wieków
do obrzędu bierzmowania przedostały się elementy, które w naszych
czasach nie dość jasno wyrażają jego naturę i cel, dlatego obrzęd ten
należy dostosować do potrzeb dzisiejszych (zob. n. 62).

4. Sakrament bierzmowania w świetle Dekretu *Orientalium Ecclesiarum* o katolickich Kościołach wschodnich

Ważne stwierdzenia dotyczące sakramentu bierzmowania znajdujemy
w soborowym Dekrecie *Orientalium Ecclesiarum* o katolickich Kościo-
łach wschodnich, ogłoszonym dnia 21 listopada 1964 r.²⁶ Wyrażone tu
postanowienia są zgodne z dotychczasową praktyką istniejącą w Ko-
ściołach wschodnich.

Już na wstępie rozdziału zatytułowanego *De disciplina Sacramento-
rum* stwierdzono, że „Święty Sobór powszechny potwierdza i pochwała
dawne przepisy dotyczące sakramentów św., przyjęte w Kościołach
wschodnich, jak i praktykę w ich sprawowaniu i udzielaniu; życzy też
sobie, aby w razie potrzeby zostały one wznowione” (n. 12). W stwier-
dzeniu tym jest zawarta ogólna aprobatą także dla praktyki w dzie-
dzinie bierzmowania, znacznie różniącej się od praktyki istniejącej
w Kościele łacińskim.

Wyraźnej aprobaty dla praktyki istniejącej w Kościołach wschod-
nych co do szafarza sakramentu bierzmowania Sobór udzielił w nu-
merze następnym:

„Przepisy o szafarzu bierzmowania św., będące w mocy od najdaw-
niejszych czasów u chrześcijan wschodnich, mają być w pełni wzno-

administrare valeant, servatis normis a S. Congregatione de disciplina
Sacramentorum statutis decreto *Spiritus Sancti munera* d. 14 Septem-
bris 1946, pro sacerdote administrante sacramentum Confirmationis”.

²⁴ Zob. Konst. dogm. *Lumen Gentium* o Kościele, n. 11, 26; Dekret
Presbyterorum ordinis o posłudze i życiu kapłanów, n. 5; Dekret *Ad
Gentes divinitus* o działalności misyjnej Kościoła, n. 36.

²⁵ AAS 56 (1964) 97.

²⁶ AAS 57 (1965) 76.

wione. Dlatego prezbiterzy mogą udzielać tego sakramentu, używając krzyżma poświęconego przez patriarchę lub biskupa" (n. 13).

W ten sposób została przywrócona władza bierzmowania tym kapłanom wschodnim, którym w ciągu wieków została odjęta przez Stolicę Apostolską. Mogą oni odtąd bierzmować zgodnie z dawną tradycją Kościołów wschodnich, zachowując jeden warunek: *adhibito Chrismate a patriarcha vel episcopo benedicto*. Warunek ten nie jest nowym. W Kościołach wschodnich zawsze był zwyczaj, że kapłani bierzmujący używali krzyżma poświęconego przez patriarchę lub biskupa. W ten sposób wyrażano pierwszeństwo biskupa i jego wyższość, gdy chodzi o szafarstwo sakramentu bierzmowania.

Bardziej szczegółowe stwierdzenie zostało zamieszczone pod numerem 14 omawianego Dekretu:

„Wszyscy prezbiterzy wschodni mogą ważne udzielać tego sakramentu czy to razem z chrztem św., czy też oddzielnie, wszystkim wiernym jakiegokolwiek obrządku, nie wyłączając łacińskiego, z zachowaniem — gdy chodzi o godziwość — przepisów prawa zarówno powszechnego, jak i partykularnego”.

Dzięki temu stwierdzeniu jednoznacznie został określony zakres władzy bierzmowania kapłanów wschodnich. Do czasu wydania Dekretu *Orientalium Ecclesiarum* nie było jednolitego poglądu na tę sprawę²⁷. Z odpowiedzi Kongregacji Św. Oficjum z dnia 22 kwietnia 1896 r. wiadomo było, że kapłani wschodni mogą bierzmować wiernych innego obrządku wschodniego, którego kapłani posiadali władzę bierzmowania²⁸. Nie było natomiast wiadomo, czy ważne bierzmują wiernych tych obrządków wschodnich, których kapłani władzy tej nie posiadali. Obecnie taka wątpliwość nie może istnieć, gdyż na mocy Dekretu *Orientalium Ecclesiarum* wszyscy kapłani wschodni posiadają władzę bierzmowania. Istniał zakaz bierzmowania dzieci obrządku łacińskiego przez kapłana wschodniego chrzczącego te dzieci w przypadku konieczności²⁹. Nie było jednak pewności, czy bierzmowanie dokonane wbrew temu zakazowi było ważne, czy tylko niegodziwe. Na pewno było nieważne, jeżeli kapłanom bierzmującym odebrano władzę bierzmowania. W innych przypadkach Stolica Apostolska pozwalała na bierzmowanie warunkowe³⁰. Niektórzy autorzy twierdzili, że bierzmowanie dzieci obrządku łacińskiego przez kapłanów wschodnich nawet posiadających władzę bierzmowania było nieważne; wychodzili z założenia, że tacy kapłani, bierzmujący przeciw z woli papieża, nie mogą przekraczać granic

²⁷ Zob. C. Pujol, *De extensione potestatis confirmandi in presbyteris orientalibus*, *Periodica de re morali, canonica, liturgica* 48 (1959) 543—551.

²⁸ *Collectanea S. C. de Propaganda Fide*, t. II, Romae 1907, n. 1926, s. 329.

²⁹ *S. C. de Prop. Fide*, Resp. 5 VII 1886. *Fontes* VII, n. 4915.

³⁰ *S. C. Officii*, Resp. 14 I 1885. *Fontes* IV, n. 1090.

zlecenia³¹. Stanowisko to praktycznie popierali niektórzy biskupi łacińscy. Np. na synodzie przemyskim odbytym w 1902 r. stwierdzono: *Quodsi tamen quis eorum sacerdotum ruthenorum infantem ritus latini, quem in casu necessitatis baptisat, confirmare ausus fuerit, suspensionem ipso facto incurrit, confirmatio vero invalida est*³². Kwestii tej również Kodeks Prawa Kanonicznego nie rozwiązał jasno. Użyte w kan. 782 § 5 wyrażenie: *Nefas est presbyteris ritus orientalis...* nie jest jednoznaczne pod tym względem. Dzięki Dekretowi *Orientalium Ecclesiarum* wątpliwości takiej więcej nie będzie. Użyto bowiem jasnego wyrażenia: *valide conferre possunt omnibus fidelibus cuiusvis ritus, latino haud excluso*. Wreszcie usunięta została wątpliwość, czy kapłani wschodni mogą bierzmować osobę wcześniej ochrzczonej. Niektóre synody wschodnie w takich przypadkach udzielenie sakramentu bierzmowania rezerwowały biskupowi. Obecnie wiadomo, że mogą oni bierzmować *sive una cum Baptismo sive separatim*.

Sobór Watykański II jasno też określił, kiedy udzielenie sakramentu bierzmowania przez kapłana wschodniego jest godziwe. Otóż do godziwości konieczne jest zachowanie przepisów prawa tak powszechnego, jak i partykularnego. Dotąd obowiązuje pouczenie Kongregacji Św. Oficjum zawarte w piśmie z dnia 19 maja 1896 r., że kapłan obrządku wschodniego może bierzmować wiernych innego obrządku wschodniego tylko w przypadku nieobecności własnego kapłana (*in mancanza di sacerdote di questo rito*)³³. W dalszym ciągu powinien być zachowany zakaz wyrażony w przepisie kan. 782 § 5: *Nefas est presbyteris ritus orientalis, qui facultate vel privilegio gaudent confirmationem una cum baptismo infantibus sui ritus conferendi, eandem ministrare infantibus latini ritus*.

Postanowienia zawarte w drugiej części numeru 14 omawianego Dekretu dotyczą kapłanów obrządku łacińskiego. Mogą oni przyznaną im władzę bierzmowania wykonywać także w odniesieniu do wiernych obrządków wschodnich, jednakże bez uszczerbku dla obrządku (*sine praeiudicio ritui*). Aby udzielenie tego sakramentu było godziwe, należy zachować odpowiednie przepisy prawa powszechnego, jak i partykularnego. Na mocy Kodeksu Prawa Kanonicznego omawiana władza kapłanów łacińskich była bardzo skromna. Kan. 782 § 4 postanawiał: *Presbyter latini ritus cui, vi indulti, haec facultas competat, confirmationem valide confert solis fidelibus sui ritus, nisi in indulto aliud ex-*

³¹ Zob. J. Kowalczyk, jw. s. 45.

³² *Acta et statuta synodi dioecesanæ Premisliensis quam A. D. 1902... habuit Josephus Sebastianus Pelczar Episcopus Premisliensis Latino-rum, Premisliae 1903, n. 140, s. 112.* — Stanowisko synodu przemyskiego było zgodne z postanowieniami zawartymi w *Konkordii*, regulującej stosunki między katolikami obrządku łacińskiego i greckokatolickiego w Galicji, zatwierdzonej przez Kongregację Rozkrzewienia Wiary dnia 6 X 1863 r. (Fontes VII, n. 4859 C).

³³ Zob. J. Kowalczyk, jw. s. 42—43.

presse cautum fuerit. Sobór rozszerzając władzę kapłanów łacińskich w tym przypadku nawiązał do Dekretu *Cum ex* Kongregacji Kościoła Wschodniego z dnia 1 maja 1948 r.³⁴

¶Należy zauważyć, że Sobór Watykański II nigdzie w Dekrecie o katolickich Kościołach wschodnich nie użył wyrażenia *minister extraordinarius* na oznaczenie kapłana wschodniego, któremu przysługuje władza bierzmowania. Jest to następstwem dyskusji, jaką podjęli biskupi wschodni. Pierwotnie opracowany schemat dekretu o Kościołach wschodnich zawierał wyrażenie: *Etsi Episcopus est solus minister ordinarius Sacramenti Confirmationis, huius Sanctae Oecumenicae Synodo placuit...* Przedstawiciele obrządków wschodnich uważali, że termin *minister ordinarius* na określenie biskupa bierzmującego, zaciemni jasną dotąd dyscyplinę szafarstwa sakramentu bierzmowania; w Kościołach wschodnich także kapłani bierzmowali zwyczajnie. W związku z tym przeredagowano schemat; mówiąc o biskupie jako szafarzu bierzmowania zrezygnowano z wyrażenia *minister ordinarius*. W Konstytucji dogmatycznej *Lumen Gentium* o Kościele, ogłoszonej w tym samym dniu co i Dekret *Orientalium Ecclesiarum*, stwierdzono, że biskupi są naturalnymi szafarzami bierzmowania: *ipsi sunt ministri originarii confirmationis* (n. 26).

II. Konstytucja Apostolska *Divinae consortium naturae*

Zgodnie z zaleceniem Soboru Watykańskiego II Kongregacja Kultu Bożego krytycznie rozpatrzyła obrzędy sakramentu bierzmowania i przedłożyła je Ojcu Św. do zatwierdzenia. Z tej okazji Ojciec Św. Paweł VI ogłosił Konstytucję Apostolską *Divinae consortium naturae*, datowaną 15 sierpnia 1971 r.³⁵ Konstytucja ta jest ważnym wydarzeniem w historii sakramentu bierzmowania. Zawiera ona nie tylko pogłębiony wykład na temat tegoż sakramentu, ale i doniosłe stwierdzenie co do istoty obrzędu bierzmowania.

¶Papież Paweł VI najwyższą powagą apostolską zdecydował — po raz pierwszy w historii sakramentu bierzmowania — że bierzmowania udziela się przez namaszczenie krzyżem na czole, którego dokonuje się z włożeniem ręki i przez słowa: *Accipe signaculum Domini Spiritus Sancti* — „Przyjmij znamię Daru Ducha Świętego”. Powyższe słowa są formułą prawie identyczną ze starożytną formułą właściwą obrządkowi bizantyńskiemu. Formuła ta, zdaniem Ojca Św., lepiej wyraża Dar Ducha Świętego i wspomina Jego zstąpienie w dzień Pięćdziesiątnicy, aniżeli dotychczasowa formuła, występująca w Pontyfikale Rzymskim od dwunastego wieku: „Znaczę cię znakiem krzyża i umacniam cię krzyżem zbawienia. W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego”³⁶. Papież

³⁴ AAS 40 (1848) 422—423.

³⁵ AAS 63 (1971) 657—664.

³⁶ M. Andrieu, *Le Pontifical Romain au Moyen-Age*, t. I, *Le Pontifical Romain du XII-esiècle*, Romae 1938, s. 247. — Papieskiej Komisji

jednocześnie pouczył, że aczkolwiek włożenie rąk na wybranych, którego dokonuje się z przepisaną modlitwą przed namaszczeniem krzyżem, nie należy do istoty obrzędu sakramentalnego, to jednak trzeba je wysoko cenić, ponieważ należy do całości obrzędu bierzmowania i przyczynia się do pełniejszego jego zrozumienia.

Zatwierdzając odnowione obrzędy sakramentu bierzmowania Papież zarządził, aby ich łacińskie wydanie, zawierające nową formułę, weszło w życie natychmiast, gdy tylko ukaże się. Wydania obrzędów w językach współczesnych, przygotowane przez Konferencje Biskupów i aprobowane przez Stolicę Apostolską, miały wejść w życie w dniu ustalonym przez te Konferencje. Do końca 1972 r. wolno było używać starych obrzędów. Od dnia 1 stycznia 1973 r. nowy obrzęd miał obowiązywać powszechnie.

III. Nowe Obrzędy bierzmowania

Wzorcowe wydanie nowych *Obrzędów bierzmowania*³⁷, zatwierdzone przez Papieża Pawła VI Konstytucją *Divinae consortium naturae*, zostało ogłoszone Dekretem *Peculiare Spiritus Sancti donum* Kongregacji Kultu Bożego z dnia 22 sierpnia 1971 r.³⁸ Zamieszczony w *Obrzędach* wstęp posiada charakter nie tylko duszpasterski, ale i normatywny. Zostały w nim częściowo zmienione dotychczasowe przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego dotyczące sakramentu bierzmowania.

Przede wszystkim w nowy sposób została uregulowana sprawa szafarza sakramentu bierzmowania. W odnowionych *Obrzędach bierzmowania* stwierdza się za Konstytucją *Lumen Gentium*, że *Confirmatio minister originarius est Episcopus*. Biskup jest naturalnym, właściwym szafarzem bierzmowania. Biskupie bowiem szafarstwo wyraźniej ukazuje związek tego sakramentu z pierwszym zstąpieniem Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy, kiedy to sami Apostołowie napełnieni Duchem Świętym przekazywali Go wiernym przez włożenie rąk; wskazuje też na ściślejsze połączenie bierzmowanych z Kościołem oraz uwydatnia otrzymane polecenie dawania Chrystusowi świadectwa wśród ludzi.

Oprócz biskupa władzę bierzmowania na mocy samego prawa posiadają:

- 1) administrator apostolski nie będący biskupem, prałat i opat udziel-

do autentycznego tłumaczenia dekretów Soboru Watykańskiego II przedłożono pytanie: „Utrum, iuxta Constitutionem Apostolicam *Divinae consortium naturae*, die 15 augusti 1971 publici iuris factam, minister Confirmationis manum extensam super caput confirmandi imponere debeat gestum chrismationis peragendo, an sufficiat chrismatio cum pollice facta”. Odpowiedź, zatwierdzona przez Papieża dnia 9 VI 1972 r., brzmiała: „Ad primum: *negative*; ad secundum: *affirmative* ad mentem: mens est: chrismatio peracta manus impositionem sufficienter manifestat”. AAS 64 (1972) 526.

³⁷ *Ordo Confirmationis*, Typis Polyglottis Vaticanis 1971.

³⁸ AAS 64 (1972) 77.

ny, wikariusz i prefekt apostolski, wikariusz kapitulny — jednakże w granicach swcjego terytorium i w czasie piastowania urzędu;

2) kapłan, który, będąc prawnie upoważnionym, chrzci dorosłego albo dziecko w wieku nauczania katechizmu, albo też przyjmuje do pełnej jedności z Kościołem osobę dorosłą już ważnie ochrzczoneą;

3) proboszczowie (kan. 451) i wikariusze parafialni (kan. 471), a w ich nieobecności ich wikariusze współpracownicy (kan. 476), jak również kapłani zarządzający prawnie ustanowionymi parafiami szczególnymi (kan. 216 § 4), wikariusze zarządcy (kan. 472), wikariusze zastępcy (kan. 474) i wikariusze pomocnicy (kan. 475) — ale tylko w niebezpieczeństwie śmierci kandydatów do bierzmowania i jeżeli nie można z łatwością (*commode*) wezwać biskupa albo gdy ma on prawną przeszkodę (*legitime impediatur*); w przypadku nieobecności wymienionych duszpasterzy w podobnych okolicznościach może bierzmować każdy kapłan wolny od cenzur i kar kanonicznych (n. 7).

Nowym wydarzeniem w historii sakramentu bierzmowania jest, że w przypadku prawdziwej konieczności (*ex vera necessitate ac peculiari de causa*), wynikłej z powodu wielkiej liczby kandydatów do bierzmowania, szafarze wyżej wymienieni, jak również szafarze nadzwyczajni ustanowieni indultem Stolicy Apostolskiej bądź przez prawo, mogą zaprosić do pomocy w udzielaniu tego sakramentu kapłanów, którzy:

1) albo pełnią w diecezji specjalny urząd lub funkcję, a mianowicie: wikariusza generalnego, wikariusza lub delegata biskupiego, dziekana, albo na podstawie decyzji biskupa są zrównani z nim w urzędzie;

2) albo są proboszczami miejscowości, w których udziela się bierzmowania, bądź proboszczami miejscowości, z których pochodzą kandydaci do bierzmowania, bądź też kapłanami, którzy w szczególny sposób przyczynili się do katechetycznego przygotowania kandydatów do bierzmowania (n. 8).

Do bierzmowania używa się krzyżma świętego, konsekrowanego przez biskupa podczas mszy odprawianej w Wielki Czwartek. Należy jednak zauważyć, że *Ordo benedicendi Oleum Catechumenorum et Infirmorum et conficiendi Chrisma*³⁹ przewiduje, iż msza, w czasie której konsekruje się krzyżmo, powinna być koncelebrowana przez biskupa i kapłanów—delegatów z całej diecezji. Tak więc rola kapłanów w udzielaniu sakramentu bierzmowania, przy zachowaniu roli wiodącej biskupa, została wyraźnie dowartościowana w Kościele łańciskim.

W nowych *Obrzędach bierzmowania* przypomina się, że w Kościele łańciskim istnieje zwyczaj bierzmowania dzieci około siódmego roku życia (zob. kan. 788). Jednakże z powodów duszpasterskich Konferencja Biskupów może określić wiek dojrzały potrzebny do przyjęcia sakramentu bierzmowania. To podniesienie granicy wieku ma głębiej wpoić bierzmowanym pełne posłuszeństwo Chrystusowi i przyczynić

³⁹ Typis Polyglottis Vaticanis 1971.

się do dawania zdecydowanego świadectwa wierze. Konferencja Biskupów w Polsce w swej instrukcji duszpasterskiej dotyczącej sakramentu bierzmowania z dnia 16 stycznia 1975 r. postanowiła, że do bierzmowania należy dopuszczać młodzież w wieku 14—15 lat⁴⁰. Nie wyklucza się jednak udzielania tego sakramentu dzieciom w wieku wcześniejszym. W nowych *Obrzędach bierzmowania* zawarte jest zalecenie, aby w niebezpieczeństwie śmierci albo w przypadku poważnych trudności innego rodzaju, udzielać bierzmowania dzieciom nawet przed dojściem do używania rozumu (n. 11).

¶Kandydat do bierzmowania powinien być ochrzczony i znajdować się w stanie łaski. Kandydaci mający używanie rozumu ponadto powinni być odpowiednio przygotowani zarówno do przyjęcia sakramentu bierzmowania, jak i do odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych, które obecnie zostały włączone do obrzędu bierzmowania. Konferencjom Biskupów zostało zlecone określenie programu duszpasterskiego, który należy zrealizować w ramach przygotowań do bierzmowania (n. 12). Konferencja Biskupów Polskich program ten określiła w załączniku do wspomnianej instrukcji dotyczącej sakramentu bierzmowania. Przygotowaniem duchowym, dostosowanym do sytuacji, w miarę możliwości powinno być poprzedzone także udzielenie bierzmowania wiernemu mającemu używanie rozumu i znajdującemu się w niebezpieczeństwie śmierci. Gdyby kandydatami do bierzmowania byli przygotowujący się do zawarcia związku małżeńskiego (zob. kan. 1021 § 2), biskup powinien osądzić, czy nie byłoby lepiej odłożyć bierzmowanie na czas po zawarciu związku małżeńskiego, a to ze względu na to, że przed małżeństwem nie zawsze istnieje możliwość spełnienia warunków do owocnego przyjęcia bierzmowania (n. 12).

¶Katechumenów dorosłych oraz dzieci, które przystępują do chrztu w wieku nauczania katechizmu, bezpośrednio po chrzcie zwykle dopuszcza się do bierzmowania i Eucharystii. Jeżeli to nie jest możliwe, przystępują oni do bierzmowania w czasie innej wspólnej uroczystości. Także podczas wspólnej uroczystości do bierzmowania i Eucharystii przystępują dorośli, ochrzczeni w dzieciństwie, po odpowiednim przygotowaniu (n. 11).

Zniesiony został przepis kan. 796 n. 1 nakazujący, aby świadek bierzmowaniu *sit alius a patrino baptismi*. Obecnie wypada, aby chrzestny jeżeli może być obecny, był także świadkiem bierzmowania. Chodzi

⁴⁰ N. 3: „Sakramentu bierzmowania należy udzielać młodzieży w wieku 14—15 lat, czyli z klasy VII i VIII obecnej szkoły podstawowej. W tym wieku młodzież wchodzi już w okres dojrzewania, zaczyna myśleć o swojej przyszłości, poznaje coraz dokładniej problemy życia i wyznawania wiary, dlatego może bardziej świadomie podjąć zadania związane z przyjęciem sakramentu bierzmowania, lepiej zrozumieć znaczenie darów Ducha Świętego dla kształtowania swojej osobowości oraz skuteczniej podjąć obowiązek składania świadectwa wiary”. Warm. Wiad. Diec. 30 (1975) 124.

bowiem o wyraźniejsze zaznaczenie związku między chrztem a bierzmowaniem; ponadto funkcje i obowiązki chrzestnego dzięki temu mogą być spełnione skuteczniej. W świetle wyżej wymienionego kanonu chrzestny mógł być świadkiem bierzmowania, jeżeli zdaniem szafarza przemawiała za tym rozumna przyczyna, albo bierzmowanie odbywało się bezpośrednio po chrzcie. Jednakże w nowych *Obrzędach bierzmowania* nie została wykluczona możliwość powołania świadka bierzmowania spośród innych osób niż chrzestni. Nowością jest, że rodzice mogą osobiście przedstawić swoje dzieci do bierzmowania. Ordynariusz miejscowy, mając na uwadze okoliczności czasu i miejsca, powinien określić sposób postępowania w tej sprawie (n. 5).

Świadka bierzmowania obiera sam kandydat lub jego rodzina. Duszpasterze powinni zatroszczyć się, aby świadek bierzmowania był duchowo przygotowany do swej funkcji oraz odznaczał się następującymi przymiotami:

- 1) był dostatecznie dojrzały do spełnienia swego zadania;
- 2) należał do Kościoła katolickiego i przyjął trzy sakramenty wtajemniczenia: chrzest, bierzmowanie i Eucharystię;
- 3) nie był kanonicznie pozbawiony prawa występowania w roli świadka bierzmowania (n. 6).

Bierzmowanie z zasady powinno odbywać się w czasie mszy św. Chodzi o ukazanie ścisłego związku tego sakramentu z całym wtajemniczeniem chrześcijańskim, którego szczytem jest Eucharystia. Wypada, aby sam szafarz bierzmowania celebrował mszę św. W wypadku, gdy sakrament bierzmowania ma być koncelebrowany z innymi kapłanami, wtedy i msza św. powinna być koncelebrowana. Jeżeli mszę św. celebrowuje inny kapłan, wypada, aby biskup przewodniczył liturgii słowa, spełniając to wszystko, co zwykle należy do celebransa, na końcu zaś udzielił błogosławieństwa.

Bierzmowania poza mszą św. należy udzielać dzieciom, które jeszcze nie przyjęły Eucharystii i nie mają do niej być dopuszczone w związku z bierzmowaniem, jak również wtedy, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności. Obrzęd bierzmowania udzielanego poza mszą św. powinien być poprzedzony przez liturgię słowa bożego (n. 13).

Godność sakramentu bierzmowania, jak i jego znaczenie dla Kościoła miejscowego domaga się, aby był on udzielany w sposób uroczysty. Wszyscy kandydaci powinni wspólnie brać udział w obrzędach bierzmowania. W liturgii bierzmowania powinien uczestniczyć cały Lud Boży, reprezentowany przez rodziny i przyjaciół bierzmowanych oraz członków miejscowej wspólnoty (n. 4).

W odnowionych *Obrzędach bierzmowania* powtórzony został nakaz kan. 798, dotyczący dokumentacji sakramentu bierzmowania. W osobnej księdze, czyli w parafialnej księdze bierzmowanych, proboszcz obowiązany jest zapisać imiona i nazwiska szafarza bierzmowania, bierzmowanych, ich rodziców i świadków oraz datę i miejsce bierzmo-

nia. Ponadto w parafialnej księdze ochrzczonych należy sporządzić odpowiednią adnotację, zgodnie z przepisem kan. 470 § 2 (n. 14). Jeżeli proboszcz nie był obecny przy bierzmowaniu swego parafianina, należy go powiadomić o udzielonym bierzmowaniu (n. 15).

Zakończenie

Ogólnie oceniając posoborową ewolucję w zakresie odnowy dyscypliny sakramentu bierzmowania, należy stwierdzić, że nastąpił znaczny postęp. Przede wszystkim w Kościele łacińskim zaistniała możliwość bierzmowania przez zwykłych kapłanów w dużo większym zakresie, niż to było dotychczas. Do rąk szafarzy dano krytycznie odnowione obrzędy bierzmowania, które jaśniej uwydatniają naturę i cel tego sakramentu. Przy okazji normowania dyscypliny sakramentu bierzmowania duszpasterzom i wiernym dano pogłębiony wykład doktryny katolickiej co do tego sakramentu. Wszystko to przyczyniło się do wzrostu zainteresowania łaską tego sakramentu i dostarczyło dodatkowego bodźca akcji duszpasterskiej.

Silną rzeczą nasuwa się pytanie, czy to już wszystko, czego można było spodziewać się w zakresie odnowy dyscypliny sakramentu bierzmowania? Czy można spodziewać się dalszego rozwoju prawa w zakresie tej dyscypliny?

W schemacie *De Sacramentis*, opracowanym przez Papieską Komisję do Spraw Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego, niewiele znajdujemy nowości. W schemacie tym została zaproponowana dyscyplina podana w zasadzie w nowym *Ordo Confirmationis*. Nowym jest kanon, który upoważnia biskupa diecezjalnego do udzielania kapłanowi lub kapłanom — gdy tego będą domagały się okoliczności miejsca i czasu — władzy bierzmowania poza niebezpieczeństwem śmierci i poza przypadkami koncelebracji tego sakramentu; w niebezpieczeństwie śmierci i w razie koncelebracji kapłani bierzmują *ex ipso iure*. Ponadto w schemacie nie wspomina się o pokrewieństwie duchowym, które zaciągali świadkowie bierzmowania na mocy kan. 797, gdyż fakt ten nie rodzi żadnych skutków prawnych.

Tak więc już dziś można powiedzieć, że stworzone zostały dostateczne warunki do tego, aby wszyscy wierni mogli przyjąć sakrament bierzmowania w swoich parafiach bez większych trudności. Jednakże samo odnowienie dyscypliny bierzmowania nie wystarczy, jeżeli duszpasterze nie pogłębią teologicznie świadomości wiernych co do znaczenia tego sakramentu w ich życiu i nie zatroszczą się usilnie, aby wszyscy wierni w odpowiednim czasie przyjęli ofiarowywane przez Kościół „znamie daru Ducha Świętego”. Wszystko co służy do osiągnięcia wyższego stopnia doskonałości człowieka powinno być przedmiotem skutecznych zabiegów duszpasterskich.

De confirmatione in Concilii Vaticani II decretis et in postconciliari iure canonico

ARGUMENTUM

Auctor, ostenta evolutione historica disciplinae de sacramento confirmationis et peracta mentione de differentia inter disciplinam Ecclesiae Latinae et Ecclesiarum Orientalium, praesentat decreta Concilii Vaticani II et praescripta postconciliaris iuris canonici ad hoc sacramentum pertinentia.

Concilium Vaticanum II Decreto *Orientalium Ecclesiarum* de Ecclesiis Orientalibus catholicis antiquissimam praxim administrandi sacramentum confirmationis apud orientales vigentem approbat, laudat et, si casus ferat, exoptat ut eadem plene instauretur. Idcirco omnes presbyteri orientales hoc sacramentum omnibus fidelibus cuiusvis ritus, sive una cum baptismo sive separatim, conferre valent, adhibito chrismate a Patriarcha vel Episcopo benedicto, servatis ad liceitatem praescriptis iuris tum communis tum particularis (n. 12—14).

Quoad disciplinam de sacramento confirmationis Ecclesiae Latinae nulla immutatio introducta est. Schema decreti de sacramento confirmationis, a Commissione de Disciplina Sacramentorum exorta, effectus non obtinuit, nam eliminata est a Commissione de Coordinandis Concilii Laboribus. Attamen Constitutione dogmatica *Lumen Gentium* de Ecclesia statutum est Episcopum non ordinarium sed originarium confirmationis ministrum esse (n. 26). In Constitutione vero *Sacrosanctum Concilium* de sacra Liturgia legimus: „Ritus Confirmationis recognoscatur etiam ut huius Sacramenti intima connexio cum tota initiatione christiana clarius eluceat; quapropter renovatio promissionum Baptismi convenienter ipsam Sacramenti susceptionem praecedat” (n. 71). Huiusmodi opere absoluto Paulus PP. VI edidit Constitutionem Apostolicam *Divinae consortium naturae*, die 15 Augusti 1971 signatam, qua approbatus est novus *Ordo Confirmationis*, quam S. Congregatio pro Cultu Divino promulgavit Decreto *Peculiare Spiritus Sancti donum* diei 22 Augusti eiusdem anni.

Paulus PP. VI suprema sua auctoritate apostolica decrevit et constituit: „Sacramentum Confirmationis confertur per unctionem chrismatis in fronte, quae fit manus impositione, atque per verba: *Accipe signaculum Doni Spiritus Sancti*”. Pontificia Commissio Decretis Concilii Vaticani II interpretandis die 9 Iunii 1972 respondit chrismationem cum pollice peractam manus impositionem sufficienter manifestare.

In novo *Ordine Confirmationis* affirmatur Episcopus esse originarios ministros confirmationis. Praeter Episcopum facultate confirmandi ipso iure gaudent:

a) Administrator Apostolicus, Praelatus vel Abbas nullius, Vicarius et Praefectus Apostolicus, Vicarius Capitularis, sed solummodo intra limites sui territorii et durante munere;

b) presbyter, qui ex officio legitime sibi tributo adultum aut puerum aetatis catecheticae baptizat, vel adultum iam valide baptizatum in plenam communionem Ecclesiae admittit;

c) parochi (can. 451) et vicarii parociales (can. 471), in quorum absentia, eorum vicarii cooperatores (can. 476), presbyteri, qui peculiare parocias rite constitutas regant (can. 216 § 4), vicarii oeconomi (can. 472), vicarii substituti (can. 474) et vicarii adiutores (can. 475), sed solummodo in mortis periculo, dummodo Episcopus commode haberi non possit vel legitime impediatur; in absentia autem omnium praedictorum, omnis sacerdos nulla censura aut canonica poena irretitus.

Omnis minister confirmationis ex vera necessitate ac peculiari de causa, e. g. propter multitudinem confirmandorum, sociare sibi potest aliquos presbyteros ad confirmationem celebrandam. Attamen necesse est ut hi presbyteri:

a) aut peculiari munere vel officio in dioecesi fungantur, scilicet sint aut Vicarii Generales, aut Vicarii sive Delegati episcopales, aut Vicarii districtuales seu regionales (can. 217 § 1), vel qui iisdem pares ex officio habeantur;

b) aut sint parochi locorum in quibus confirmatio confertur, vel parochi locorum ad quae confirmandi pertinent, vel presbyteri qui in praeparatione catechetica confirmandorum peculiarem operam navant.

Ad confirmationem recipiendam requiritur ut quis sit baptizatus. Praeterea, si confirmandus usu rationis pollet, requiritur, ut in statu gratiae sit constitutus, convenienter instructus sit et promissiones baptismales renovare valeat. Quoad aetatem confirmandorum praxis Ecclesiae Latinae confirmatur. Administratio confirmationis generatim ad septimum circiter aetatis annum differenda est. Ob rationes pastorales Conferentiae Episcoporum aetatem maturiorem possunt decernere. Conferentia Episcoporum Poloniae instructione diei 16 Ianuari 1975 decernit, ut sacramentum hoc, post congruam institutionem, circa annum 14—15 aetatis conferatur. Attamen, ut apparet ex praxi Ecclesiae et ex ipsa natura confirmationis, omnes baptizati confirmari possunt, scilicet: infantes, pueri, iuvenes et adulti.

In novo *Ordine Confirmationis* declaratur expedire ut tanquam patrinus assumatur qui idem munus in baptismo suscepit; quo in casu clarius significatur nexus inter baptismum et confirmationem, dum munus et officium patrini efficacius redditur. Minime tamen excluditur facultas proprium confirmationis patrinum eligendi. Etiam ipsi parentes pueros suos ministro confirmationis possunt praesentare. Patrinus confirmationis, spiritualiter idoneus, debet esse satis maturus ad suum munus implendum, Ecclesiae catholicae vinculatus, tribus sacramentis baptismi, confirmationis et Eucharistiae initiatus et ab officio patrini implendo iure non prohibitus.